



pripremili smo i/ili preveli za vas

Određivanje kvalitete u ranom odgoju i obrazovanju

Ulomak iz govora održanog na 5. godišnjoj konferenciji Međunarodne udruge Korak po korak

Dr. Sue Bredekamp, direktorica istraživanja, Vijeće za profesionalno priznanje, Washington D.C.

Izvor: časopis *Educating Children for Democracy, The Journal of the International Step by Step Association*, broj 7. ljeto/jesen 2004.

Prijevod: **Milena Benini**

uredile: **Helena Burić i Marina Vujčić**

Niti jedan napor uložen u poboljšanje kvalitete ranog obrazovanja i profesionalnog razvoja odgajatelja nije me se dojmio više nego napredak koji je postignut Programom *Korak po korak*. Kad sam nedavno posjetila korakovske skupine u Pragu, ravnateljica tamošnjeg vrtića podsjetila me na nešto što sam bila gotovo zaboravila - na srodnost korakovske filozofije s filozofijom slavnog češkog pedagoga Komenskog koji je vjerovao da je učenje igra.

Komenskijeva slika bila je na zidu svake sobe dnevnog boravka. U Sjedinjenim Američkim Državama učimo o Komenskom kad proučavamo rani odgoj i obrazovanje. Za mene je ova veza bila još jedna potvrda činjenice da korakovski pristup odgoju i obrazovanju nije nametanje sjevernoameričke perspektive na druge kulture, nego pristup koji izrasta iz mnogih raznorodnih kulturnih tradicija koje imaju jednu zajedničku značajku - proučavanje male djece, načina na



koji se optimalno razvijaju i uče, te kakvo su okruženje i odgojno-obrazovna praksa najučinkovitiji u podržavanju njihovog razvoja i učenja.

Tema *Određivanje kvalitete u ranom obrazovanju i strategije za postizanje naših ciljeva* mogla bi se obuhvatiti i jednim jednostavnim savjetom: prou-

čavajte djecu, slušajte djecu, i učite od njih. Ali to nije baš uvijek jednostavno. Ja imam desetero pranećaka i pranećakinja i, naravno, uvijek sa zanimanjem pratim kad netko od njih krene u vrtić. Jedan od mojih najgovornijih nećaka je Michael. Kad je on krenuo u vrtić, ispitivala sam ga o mnogim stvarima: "Što si radio u vrtiću? Što ti se sviđelo? Čime si se igrao? Kako ti se sviđa odgajateljica?" Nakon nekoliko minuta ovakvog ispitivanja, Michael me zgađeno pogledao i rekao: "Postavljaš previše pitanja!". Vjerojatno zbog toga obično koristimo formalnije strategije za određivanje kvalitete umjesto oslanjanja na mišljenja djece.

Što je kvaliteta?

Godine 1981., prije više od 20 godina, radila sam za Nacionalnu udrugu za obrazovanje djece (NAEYC) kad su počeli razvijati akreditacijski sustav za vrtiće i škole u Sjedinjenim Državama. Danas je NAEYC najveća profesionalna udruga odgajatelja na svijetu, s više od 100.000 članova. Tada je, međutim, organizacija bila za dvije trećine manja, a i samo je područje bilo znatno slabije razvijeno. Osnovno pitanje koje nas je tada mučilo, bilo je - što je zapravo kvaliteta. Nismo imali na raspolaganju toliko istraživanja kao danas o učincima raznih aspekata određenog programa na djecu, premda smo revidirali postojeća istraživanja kako bismo razvili akreditacijske stan-



darde. Nije postojao konsenzus o tome kakvi bi standardi trebali biti. Zato smo održavali sastanke po cijeloj zemlji i molili ljude da nam kažu ili zapišu svoja razmišljanja o kvaliteti.

Moj je posao bio da prikupim sve te informacije i pretvorim ih u nacрте standarda. Dok sam se pripremala za ovaj govor, sjetila sam se jednog određenog odgovora na pitanje što je kvaliteta. Dr. Lillian Katz, profesorica na Sveučilištu Illinois, napisala je: "Kvaliteta je razlika između *objedovati* i *jesti*."

Te su mi se riječi vratile u sjećanje kad sam, dva desetljeća kasnije, pokušavala definirati kvalitetu. Razlika između *objedovati* i *jesti* je kvaliteta. Koje su to dimenzije koje puku hranjenje pretvaraju u iskustvo objeda? Mislim da postoje paralele između onoga što određuje iskustvo objeda i onoga što čini visokokvalitetno iskustvo ranog obrazovanja. Prehrana je osnovna ljudska potreba. Ona je neophodna za preživljavanje. Adekvatna, pa čak i osrednja skrb, može ispuniti osnovne dječje potrebe za zdravljem i sigurnošću - nazovimo to preživljavanjem. Ali mi ne želimo da djeca naprosto preživljavaju. Želimo da napreduju, a za to trebamo visokokvalitetan rani odgoj i obrazovanje.

Objed. Koje su to odlike koje puku prehranu pretvaraju u iskustvo nezaboravnog objeda? Promislite načas o nekom predivnom, visokokvalitetnom doživljaju objeda negdje, u nekom trenutku svoga života. Možda se radilo o posebnjoj prilici. Možda je bilo i jučer. Zašto je to bio visokokvalitetni doživljaj?

1. Kao prvo, iskustvo objeda određuje se samom hranom. Sadržaj iskustva je važan. Hrana sama po sebi mora biti hranjiva i ispunjavati nutritivničke potrebe. Isto tako, dobar dječji program ispunjava sve dječje potrebe: potrebu za ljubavlju i skrbi, tjelesne potrebe i potrebu za intelektualnim poticajima. Sadržaj odgojno-obrazov-

no iskustva je važan. Djeca trebaju zanimljive stvari o kojima će učiti, one koje su vrijedne njihova vremena i pozornosti. Njihovi umovi trebaju hranu isto koliko i njihova tijela.

2. Objed je estetski ugodan. Najbolji restorani posvećuju gotovo isto toliko pozornosti dekoru koliko i jelovniku. Okoliš isto tako pomaže i u određivanju visokokvalitetnog odgojno-obrazovnog programa. Mora biti udoban, estetski privlačan, i mora angažirati sva osjetila.

3. Društvena interakcija razdvaja objed od jela. Kao što komunikacija i razgovor oživljavaju iskustvo ugodnog objeda, oni su i bitne odrednice kvalitete dječjih iskustava u programima ranog odgoja i obrazovanja.

4. Svaki objed ima kulturnu dimenziju. Najdojmljivija iskustva objeda vjerojatno spadaju u jednu od dvije kategorije: objedi koji su kulturološki predviđivi i stoga za nas najudobniji, i oni koji su proširili naša kulturološka iskustva izlažući nas hrani neke druge kulturne skupine. Dobri programi ranog odgoja i obrazovanja pružaju dječji obje vrste

kulturoloških iskustava - ona koja izgrađuju samopouzdanje kod djece i cijene njihov vlastiti identitet i kulturu, i ona koja prikazuju poštovanje drugih kultura.

5. Učenje je manje očito, ali je svejedno ključni čimbenik objeda. Objed je izvrstan kontekst za učenje od drugih ljudi i od izravnih iskustava interakcije s predmetima, a ima i dodatnu motivaciju visoke smislenosti i privlačnosti. Kvalitetni programi pružaju izravna, interaktivna, smislena i zanimljiva odgojno-obrazovna iskustva.

6. Iako je objed društveno iskustvo, istovremeno je i individualno. Dopušta

izbor - najbolji obroci dopuštaju točno odmjerenu količinu izbora, ne toliko da budu nesavladivi, ali dovoljno da uzmu u obzir osobne sklonosti i pruže priliku kušanja nove hrane. I opet, visokokvalitetni programi ranog odgoja i obrazovanja pružaju dječji priliku da donose mislene odluke, iskuse nove stvari i preuzimaju rizike, ali ne u tolikoj mjeri da djeci postanu frustrirajući ili unesu kaos u okruženje. Vrhunski odgajatelj, baš kao i vrhunski kuhar, priprema i nudi najbolje mogućnosti izbora.

7. Obiteljsko sudjelovanje još je jedan ključni element objeda. Možda najdojmljivija iskustva objeda uključuju šire obitelji na praznicima ili posebnim prilikama kao što su vjenčanja, rođendani ili obilježnice. Uključivanje obitelji obogaćuje svako djetetovo iskustvo i apsolutno je bitno za kvalitetan rani odgoj i obrazovanje. Da bismo osigurali adekvatnu brigu o ostalim elementima kvalitete za djecu, moramo održavati odnose i s njihovim obiteljima, koje ih najbolje poznaju.



Dječji vrtić Dječja igra, Zagreb

Procjena kvalitete

Zamislimo načas dijete kao prehranbenog kritičara (ili, da budemo precizniji, programskog kritičara). Koja



pripremili smo i/ili preveli za vas

bismo pitanja trebali postaviti o programu s djetetova gledišta?

1. Ispunjavaju li se moje tjelesne, društvene, emocionalne i intelektualne potrebe?
2. Je li program otvoreno, privlačno, udobno mjesto u kojem mogu predstaviti sebe i svoju osobnost? Je li namještaj prilagodben moj veličini?
3. Imam li osjećaj da pripadam ovdje? Imam li prijatelje? Obratila li mi se odgajatelj samo povremeno?
4. Vidim li sliku svoga kulturološkog identiteta? Učim li cijeniti kulturološke perspektive drugih?
5. Ima li zanimljivih i važnih tema o kojima učim? Cijene li ljudi moje vrijeme i pozornost, ili ga troše beskrajinim čekanjima i besmislenim aktivnostima?
6. Imam li stvarnu mogućnost izbora?
7. Osjećam li se moja obitelj dobrodošlo i cijenjeno zbog svog doprinosa?
8. Ukratkno, je li program koji prolazim usmjeren na dijete?

Ispitivanje uloge igre

Jedna osobita odlika kvalitete programa zasluži da je se posebno spomene: igra. Ako malo promislite, objedi su jedan od najčešćih vidova igranja odraslih. A dojmilja iskustva objeda uvijek su zaigrana. Ako su objedi previše formalni ili strukturirani, neće mi približno toliko uživati u njima. Za malu je djecu, naravno, igra još puno važnija. Igra je kontekst unutar kojeg djeca najbolje uče i razvijaju se, a isto tako i proces koji pridonosi razvoju djeteta u svim područjima: spoznajnom, društvenom, emocionalnom i tjelesnom.

Možda i najvažnije, igra je snažna motivacija za djecu. Dvije kolegice na Sveučilištu Maryland, Nancy Wiltz i Elisa Klein, provele su istraživanje o tome kako četverogodišnjaci doživljavaju svoja iskustva u dječjim centrima visoke i niske kvalitete (Wiltz i Klein, 2001.). Kao prvo, provele su promatranja u dnevnim igraonicama i raspodijelile ih na dnevne



igraonice visoke ili niske kvalitete služeći se Skalom ocjenjivanja okruženja u ranom djetinjstvu ECERS i neovisnim mjerilima i standardima sličnim onima koje je razvila ISSA¹. Zatim su ispitivale djecu što najviše vole raditi u vrtiću. Devedeset i osam posto djece odgovorilo je da je neka vrst igre ono što im se u vrtiću najviše sviđa, čak i u dnevnim igraonicama niske kvalitete gdje su djeca imala manje prilike za igru. Ta su djeca nekako pronašla način da se igraju, gotovo rušilački.

Što se djeci ne sviđa u njihovim programima? Ne sviđa im se kad su ljudi zločesti prema njima. Ne sviđa im se izdvajanje kao disciplinska mjera, obveza spavanja i rad u skupini. U dobrim dnevnim igraonicama samo je 8% djece reklo da im se ne sviđa rad u skupini, u usporedbi s 25% djece u lošijim. Ali čak i u dobrim igraonicama jedan je dio djece rekao da im se ne sviđa rad u skupini jer predugo traje. "Radije bih se igrao", bilo je najčešće objašnjenje.

U kvalitetnim programima dobri odgajatelji koriste dječje interese, osobito prirodnu motivaciju za igrom, da postignu ciljeve odgoja i obrazovanja.

Postizanje kvalitete

Metafora - kvaliteta je razlika između objedovati i jesti - pruža koncizan način da se odredi

¹ International Step by Step Association - Međunarodna udruga Korak po korak

kvaliteta. Svatko od nas može ovoj metafori dati značenje iz vlastitog iskustva, ne samo objeda već i kvalitetnih programa ranog odgoja i obrazovanja. Što se tiče drugog dijela teme - strategija za postizanje naših ciljeva - zapravo postoji samo jedna ključna strategija za pružanje visokokvalitetnog ranog odgoja i obrazovanja: dobri odgajatelji. Što rade dobri odgajatelji? Podučavanje u ranom djetinjstvu definirano je u standardima ISSA-e.

Dobri odgajatelji:

- bave se pozitivnim interakcijama odgajatelja i djeteta koje potiču razvoj;
- potiču uključivanje obitelji i grade odnos s obiteljima;
- usredotočeni su na djecu;
- pružaju smislena odgojno-obrazovna iskustva i intelektualno izazovnan program;
- pružaju okruženje za učenje koje djetetu daje potporu;
- štite zdravlje i sigurnost djece.

Moja pranećaka Lauren prošle je jeseni krenula u vrtić. Kao i Michaela, i nju sam ispitivala o iskustvima. "Što si radila u vrtiću?" pitala sam je. "Rezala", odgovorila je. "Što si još radila?" upitala sam. "Rezala", rekla je. Znam da ona voli škare, ali to mi se činilo malo puno rezanja. Konačno sam je upitala: "Što ti se najviše sviđelo u vrtiću?" Na to se ona široko nasmijela i rekla: "Obožavam odgajateljicu!" A ja sam bila zadovoljna. To je bilo sve što mi je trebno.

Literatura:

I. Wiltz, N.W. i Klein, E.L. (2001.): *What do you do in child care? Children's perceptions of high and low quality classrooms, Early Childhood Research Quarterly, 16(2), 209-236.*